

SZÉKELY JÁNOS

1929–1992

A költészet meghalt –

mondta a költő 1972-ben. Meghalt, mert ennek a világnak nincs már szüksége költészetre. Nincs szüksége művészetre. Már alig akar valamit önmagáról megtudni a világ.

Székely János keserűségét lelkes felháborodással utasította el az ország, világ, hatóság, többi költő. Ő meg alig-alig írt több verset. Hanem drámát, esszét, emlékező prózát: a kamasz kadét 1945-ös, lóháton megtett, majd' egyéves „tanulmányi útjáról” Németországon keresztül; az öntudatlan vagy kényszerű erkölcsi vétségekről; a hatalom magához hasonító perfidiájáról; a politikai tisztesség drámájáról; a kikezdehetetlennek látszó aurájú nemzeti hős igazi természetéről. Szükségképpen bűnösök vagyunk mindannyian – állította Székely János egy tavalyi beszélgetésben –, mert tudatként veszünk részt az öntudatlan világban. A művészet, a kultúra meg – bár az évezredek alatt egy-egy árapály mozgását követve meg-megéledt – azért halódik, mert már a földön nincs hol, miből megújulnia. A műveletlen világnak majd az akol, az egynyelvűség, a létharc, az önelégült nacionalizmusok maradnak – állította évtizedünk ígéreates elején az az író, aki az erdélyi hatvanasok nemzedékének egyik legműveltebbje, legnagyobbja volt. A barbárság korát jósolta. Szorongta, mert az élet dolgait, a transzcendencia reménye nélkül, mindenél fontosabbnak ítélte: „*a szép halálnál fontosabb az élet!*” (GALLEI). Nem volt hősi alkat – hihetetlen bátorsággal volt keserű. „*Boldogtalan, ki feljutott a csúcstra, / Mert visszaúttá válik minden útja, / És minden lépte lefelé vezet.*” (FÉRFIKOR. V.)

Nem, nem, nem, nem.

Vitázni akarok; nézni A NYUGATI HADTEST tizenöt éves főhősének egyenruhás gyerekfényképét; kérdezgetni a cigarettájával izgatottan gesztikulálót; faggatni a példátlanul gondos, fegyelmezett, egykori szerkesztőt, akitől nemrég, tavaly kértem bocsánatot ifjúi heveskedésekért. Nem, nem, nem, nem. Kedves János! Minden ember júdás. / Naponta meghal / helyettünk valaki más.

A költészet meghalt – állította konokul. Most Székely János is költészetté lett; helyettünk meghaló verssé.

Balla Zsófia